

Г. Л. АРКУШИН
УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО В «НАШОМУ СЛОВІ»

Ось уже 34 роки звертається рідною мовою щотижнева газета «Наше слово» до українців, що проживають у різних куточках Польщі. Цю газету радо передплачують також українці в багатьох країнах на всіх континентах. А от на Україні її могли отримувати лише ті, кому передплату оформлювали родичі або знайомі з Польщі. Лише з січня 1989 р. «Наше слово» з'явилося в кіосках «Союздруку», жителі України тепер можуть його вільно передплатити.

Газета має величезне значення як орган, що об'єднує тих польських українців, які плакають рідне слово і не розчинилися в іномовному середовищі. Якщо білоруси на території Польщі проживають компактно (Білосточчина), то українці, що не переселилися після Другої світової війни на територію України, внаслідок операції «Вісла» (1947 р.) були силою вивезені в північні та західні райони Польщі. Через це будь-які культурні акції зв'язані з великими труднощами. Так, наприклад, учасники широко знаного хору «Журавлі» лише на репетиціях та під час концертів бувають разом, бо всі вони живуть у різних кінцях Польщі. Концертні поїздки і репетиції здійснюються за рахунок вихідних днів та відпусток. Зрозуміло, що цих хористів об'єднує не лише ентузіазм, а й незгасні патріотичні почуття, любов до свого народу, його культури.

З цього погляду газета польських українців «Наше слово» — справжній об'єднуючий орган, виразник їхніх дум і устремлінь.

Газету знають і шанують на Україні. Ось як читач Я. Маслій з Івано-Франківщини образно висловив свої почуття в листі до редакції: «Дорогі братове і милі сестри! Спасибі вам за те, що не даєте погаснути у своїх серцях ватрі нашої культури та історії, що бережете мову. Пломінь цієї ватри не тільки не дає охолонути вашим душам до кореня українського родоvodu, але й світлом своїм показує (навіть і нам), по якому шляху треба всім нам іти у майбутнє. На цьому єдиновірному шляху ніхто і ніщо не змусить нас загубити одне одного, порвати зв'язок поколінь і втратити мову до тих пір, поки наші душі грітиме саме ця ватра. Хай же горить вона вічно» (№34) (Тут і далі вказуємо номери газети «Наше слово» за 1989 р.).

Інший читач В. Пастушенко з Тернопільщини пише: «Нам, галичанам, які довгі роки вчилися, читали і слухали польську мову, дуже близька мова «Нашого слова». Простий, щирий стиль без фанфарних стереотипів, без ура-лозунгів, без завчених фраз, просякнутих іношомовними словами, зокрема русизмами,— сприймається легко і доглибно. Вважаю, що на сторінках газети необхідно писати про чистоту мови, правопис, у тому числі про потребу введення букви «Г» (№37).

Чим ще захоплює своїх читачів газета «Наше слово»? Насамперед тим, що редакція дбайливо ставиться до народної мови. Протягом двох років учений-мовознавець М. Лесів уміщує невеликими подачами цікаве дослідження «Українські говірки в РП.» Іноді тут друкуються і матеріали, писані говіркою окремого села (№40).

В інших матеріалах теж досить часто вживані говіркові слова: *тамтих (тих) днів* (№34), мистецтво опинилося на *загумінках* (тобто на *задвірках*) (№34) та ін. Трапляється багато говіркових форм: *воєвідство* — літературно-нормативна форма *воєводство* (майже в кожному номері газети), *цей мебель* замість ці *меблі* (№37), *паспортна контроль* замість *паспортний контроль* (№31), *минув речинець* (№38) — треба *минув строк*.

Для читачів, які добре володіють нормами сучасної української літературної мови, незвичним є, наприклад, таке вживання слів: «ентузіаста... *відгребали* чимало старих текстів» (№37), «*п'іклують* рідну мову» (№31), «будуть *привернені* двомовні таблиці» (№29), «ресурси для *вишколу* вчителів» (№34), «довір ...має однозначно *анексійну вимогу*» (№38), «після тригодинного очікування ми знову *знайшлися* в літаку» (№31) та ін.

У публікаціях газети широко вживається слово *материк* у значенні «Україна»: лектор з *материка* (№30), добре вже відомі українцям у Польщі виконавці з *Материка*

(№30). Як видно з прикладів, написання цього слова подається то з великої букви, то з малої. СУМ подає лише такі два значення слова *материк*: 1. континент; 2. наносний шар землі під ґрунтом; підґрунтя. Очевидно, і третє значення слова *материк* — «Україна» — варто подати в українських словниках, адже загальновідомо, що українська культура твориться всіма українцями і не залежить від місця їх проживання.

З публікацій газети читачам нашої республіки не завжди зрозумілі деякі прикметникові утворення: *уескати́вські колективи* (№32) — утворено від аббревіатури УСКТ (Українське суспільно-культурне товариство), *нашеслі́вський колектив* (№37) — утворено від назви газети «Наше слово», *нашеслі́вські новобранці* (№41), тобто нові передплатники «Нашого слова». Пор. також утворення: *концертуватимуть гості* (№32), *сфіналізувати справу* (№41) — тобто довести справу до завершення — фіналу.

Оскільки газета твориться в іномовному середовищі, то, зрозуміло, використовується багато запозичень; це переважно полонізи або іншомовні слова, широко вживані в польській мові: «діти пишуть матуру» (№29), «пресія польського оточення» (№34), «зацікавлені цією імпрезою» (№41), «славетний голеадор Пеле» (№39) та ін. Майже в кожному номері газети друкуються найрізноманітніші матеріали з життя українців у світі під рубрикою «З діаспори». Єдиного пояснення значення лексеми *діаспора* немає. «Словник іншомовних слів» (К., 1974) так пояснює це слово грецького походження: «Розсіяння по різних країнах народу, вигнаного завойовниками за межі батьківщини» (с. 221). Подібне пояснення дає і СУМ у додатках (в основному реєстрі відсутнє): «Розсіяння по різних країнах народу, вигнаного завойовниками за межі його батьківщини» (т. 11, с. 679). УРЕ (друге видання) пояснює дещо інакше: «Діаспора — перебування значної частини народу (етнічної спільності) поза межами країни його походження. Діаспори утворювалися в результаті насильницького виселення, загрози геноциду, діяння економічних і географічних факторів» (т. 3, с. 379). Однак при поясненні варто врахувати й те, що українці, наприклад, у Польщі проживали на своїх споконвічних землях. Отже, ні про яке «розсіяння народу завойовниками» тут не може йти мова. Нині це слово широко вживається і в нашій республіканській пресі, а тому його конче потрібно подати з новим поясненням у другому виданні Словника української мови.

Незвичною для нас є побудова деяких «нашеслівських» словосполучень і речень: «хвилюючий зріст діяльності контрабанд» (№39), «від нікого не залежимо» (№31), «таке ствердження не є нічим оправдане» (№29); «Хіба ніяково почували себе хлопці та дівчата» (№29), «Участь взяло 60 учених із Заходу і Сходу, в тому і з Радянського Союзу» (№29), «Незвичайність озера полягає в тому, що тут і ніколи не сідають птахи, і в ньому не водиться риба» (№30), «Від цього часу між Товариством «Україна» і митцем є постійний контакт» (№32) та ін.

Такими ж незвичними для читачів сучасної України є переноси частин слів з рядка в рядок (про це мовилося і в листі одного стрийського читача, надрукованому в №32 газети). Ось декілька характерних прикладів: учительсь-ької, Пол-ьща, близ-ькими, справ-внього, розмеж-ованою.

Щоб «Наше слово» не тільки інформувало читачів про культурні справи українців чи про найрізноманітніші події в країні, а й сприяло піднесенню культури мови, варто б увести спеціальну рубрику «Мовна консультація» (як це робить україномовна газета «Нове життя», що видається у Чехословаччині).

Та попри вказані вище деякі мовні недогляди, газета «Наше слово» здобула велику популярність серед українців у всьому світі. У цьому заслуга насамперед невеликого, але дружного редакційного колективу. І як найвища оцінка роботи редакції звучать слова відомого письменника Володимира Яворівського «Без «Нашого слова», мабуть, і наше слово українське було б ще біднішим.

Отже, мужності Вам, терпіння, вірності Вам — і всім, хто не забув, якого він роду!» (№15).